

СТАНОВИЩЕ

на съдиите Галина Тонева и Невин Фети

по Определение № 7 от 23 октомври 2025 г.

на Конституционния съд по конституционно дело № 11/2025 г.

Подкрепяме определението, с което се отклонява искането на 3-ти състав на Административен съд – Благоевград за установяване на противоконституционност на чл. 396, ал. 1, изречение първо от Закона за съдебната власт (обн. ДВ, бр. 64 от 2007 г., посл. доп. бр. 87 от 2025 г.), но го подписваме със становище поради следното:

Считаме, че задължително условие за допустимост на искане, основано на чл. 150, ал. 2 от Конституцията, е да е оспорен „закон, приложим по конкретното дело“. Това според нас означава не само въпросът за конституционосъобразността на приложимия закон да има ефект за „разрешаването на правния спор, по повод на който е сезиран Конституционният съд“, защото това неминуемо би стеснило обхвата на сезирането до материалноправни норми и само в съдебните производства, които се определят като спорни. В понятието „закон, приложим по конкретното дело“ може да се обхване всеки закон, който е приложим и в хода на производството, за процесуалните гаранции за правата на участниците при неговото протичане и приключване, с оглед отстояването на върховенството на Конституцията. Предвид това предмет на оспорване по чл. 150, ал. 2 от Конституцията може да бъде всеки закон, който е приложим с оглед на производството пред сезиращия съд, а не само за разрешаването на правния спор.

Намираме за необходимо да открийм този нюанс, защото „[р]ешаващо значение за сезирането има преценката на съда, с което на конституционно ниво се въвежда предварителен филтър за упражняване на предоставеното от конституционния законодател правомощие по чл. 150, ал. 2. С новата

редакция на обсъжданата разпоредба се разширява кръгът от сезиращи субекти, като се запазва ограничената сезираща компетентност по чл. 150, ал. 2 от Конституцията, с която до изменението от 2023 г. в Основния закон разполагаха съставите на Върховния касационен съд и на Върховния административен съд“ (Решение № 13/2024 г. по к.д. № 1/2024 г.). Приема се също, че „когато съд упражнява това ново конституционно правомощие, трябва да следва установената практика на Конституционния съд относно допустимостта на исканията, внесени от състави на Върховния касационен съд или на Върховния административен съд“ (Определение № 2/2024 г. по к.д. № 8/2024 г.). Искането може да е направено например: с оглед разрешаването на конкретен правен спор (Определение от 29.03.2014 г. по к.д. № 4/2014 г.; поради „липсата на средство за обжалване“ на визираните в разпоредбата актове (Определение от 28.06.2016 г. по к.д. № 7/2016 г.) и др. Оспорената законова разпоредба трябва да е релевантна към решаването на висящия съдебен спор, както е прието в Определение от 17.09.2019 г. по к.д. № 9/2019 г. „Преценката на сезиращия по реда на чл. 150, ал. 2 от Конституцията съд относно приложимото право е в обхвата на отсъждане от Конституционния съд, доколкото пряко се отнася към решаването на преюдициалния въпрос за неговата юрисдикция“ (Определение № 2 от 2021 г. по к.д. № 15/2021 г.).

Наред с горното считаме, че е необходимо да се открие разликата между приложим (който се прилага) и относим (свързан) закон. В конкретния случай по настоящото конституционно дело тя се проявява в обстоятелството, че оспорената разпоредба на чл. 396, ал. 1, изречение първо от Закона за съдебната власт е относима към производството по делото, доколкото жалбоподателят в производството пред сезиращия съд е вписан в списъка на вещите лица. Тя, обаче, сама по себе си не може да намери приложение към производството пред сезиращия съд, защото назначаването на вещите лица, както е прието и в определението за отклоняване на

искането по настоящото конституционно дело, се урежда от съответните процесуални закони. Оспорената уредба в ЗСВ само насочва, при това незадължително, към съответния списък на специалисти, утвърдени за вещи лица. С оглед на това сезиращият съд не е изпълнил задължението си да определи приложимия в случая закон. В този смисъл изводите на последния, че „[л]ипсата на критерии за ограничаване на дискрецията на съда по чл. 396, ал. 1, изр. 1 ЗСВ представлява заплахата за обективното и безпристрастно осъществяване на функциите му, а тя от своя страна създава предпоставки за неравнопоставеност на страните, в ущърб на доверието в съда и в противоречие с чл. 121, ал. 1 КРБ“ са обосновани с „[п]отенциалният конфликт с Конституцията възниква не защото съдията избира вещото лице, а защото законът не съдържа никакъв ориентир за този избор (ротация, мотивиране, контрол)“. Последното обаче не държи сметка за това, че именно защото назначаването на вещи лица по конкретни дела се урежда от съответните процесуални закони, оспорената уредба в устройствения Закон за съдебната власт, макар и относима, няма как да бъде приложена сама за себе си.

Не на последно място следва да се подчертае, че сезиращият съд сочи за потенциален конфликт с Конституцията. В Определение № 2/2024 г. по к.д. № 8/2024 г. е прието, че „за да е допустимо искане за упражняване на възприетата в Конституцията специфична форма на инцидентен контрол за конституционосъобразност, следва да бъде обосновано не от съмнение за противоконституционност, а да се основава на достигнатата убеденост на съда, изразена чрез приведени доводи“.

Съдия Галина Тонева

Съдия Невин Фети